

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Β'.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 28 Μαρτίου 1904

ΓΡΑΦΕΙΑ : 'Οδός Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 89

I

ΣΤΗ ΓΗΣ

— Ξένη γλυκέ, πώς ακούσες τὸν τρόμο,
Ποῦ μέσα σὴν καρδιά μας βασιλεύει;
Ποιά ἡ δύναμη, ποῦ σκόρπισες μέσ' στὸν πικρὸ μας
[δρόμο

Ἀγάπην ἔως θανάτου νὰ γορεῖ;

— Στῆς ἐξορίας τὸν ὕπνο
Πάντα ἡ ψυχὴ σὺς κλαίει,
Καὶ θέλησ' στὸν ξύπνο
Τῇ δόξᾳ μου νὰ λείει,
Βλέποντις τὴν εἰρήνην
Τὸ δάκρυ σὺς νὰ σβύνει.

— Ξένη χλωμέ, τὸ δάκρυ μας ἡ φλόγα εἶναι, ποῦ
[ἀνάφτει

Τὸν πόθο τοῦ θανάτου.

Τῇ δυνάμει σου τί ζητᾷς νὰ κίνεις νεκροθάφτη
Καὶ τῆς στεγρῆς ἐλπίδας μας, ποῦ ἀπέρμειν' ἐδῶ
[κάτου;

— Μὲ τὴν ἀγάπην ὅλ' ἀνασταίνω
Γιὰ χάρη σὰς· νικῶ τὴ δύναμιν τοῦ χρόνου.
Ἀκολουθαίτε με στὸ δρόμο, ποῦ πηγαίνω.

— Ξένη χλωμέ, μᾶς ἔφερες καὶ σὴν πηγὴ τοῦ
[πόνου.

II

ΣΤΟΝ ΑΔΗ

Ξένη χλωμέ, ποιά μοῖρα σ' ἔφερ' ἐδῶ πέρα,
Ἐδῶ, ποῦ ρόδα μέσ' στὸν ὕπνο δὲν ἀνθοῦν,
Ποῦ μαγεμένα ξέφωτα δὲ φέρονται ἡ μέρα,
Ποῦ καθ' ἐλπίδα θὰ σβύσῃ κ' οἱ πόθοι θὰ χαθοῦν;

— ἴσιο τὸ δρόμο βρῆκα...
Κι' ἀπόμακρ' ἀπὸ πέρα
Κάτι ἡ ψυχὴ μου ἀγοῖκα
Νὰ σβύνει στὸν αἰθέρα
Σὰν τῆς ψυχῆς μου πλάσμα,
Σὰν τῆς ψυχῆς σὰς φτιάσμα.

— Ξένη γλυκέ, ποιά ἡ δύναμη, ποῦ σ' ἔσυρ' ἐδῶ
[κάτου;

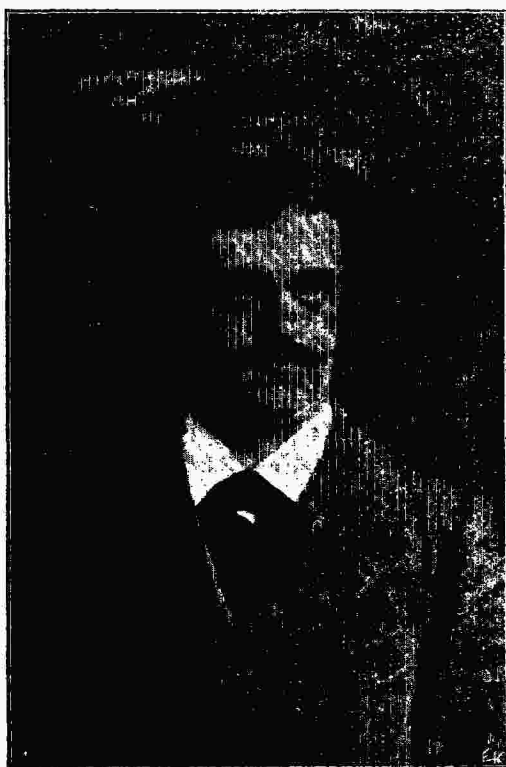
Κι' ἂν ἄγνωρος δὲν ἔγειρες σὴν ρίζα τοῦ θανάτου,
Σβύσει τοὺς πόθους κι' ἀκούσῃς τί λένε
Κάποιοι, ποῦ σὶὰ συντρίμμα τῆς ζωῆς τοὺς κλαῖνε.

— Τοὺς πόθους μου περὶ φανὸς ὑπὸνῶ
Ὡς σὴν ψυχὴ σὰς καὶ ξαπλόνω
Στῇ ρίζα τοῦ θανάτου τὴν ἐλπίδα!

— Ὡς σὴν ψυχὴ μας ἔφτασε ζωῆς αἰῶνι' ἀχτίδα...

ΗΛΙΑΣ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

KARL DIETERICH

Η ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΕΝΟ ΑΙΩΝΑ

(Τὸ πρῶτο μᾶθημα ποῦ ἔκαμε ὁ Ψυχάρης στὴ Σχολὴ τῶν ζωντανῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν στίς 20 τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1904).

Στὴν ἔδρα τούτη, ποῦ τιμὴ μοῦ κάνει, καλεσμένος νὰ διδάξω, δὲ μοῦ ἔρχεται νὰ τὴν ἀνεβῶ, χωρὶς πρῶτα νὰ τοὺς εὐχαριστήσω ὅλους ἐκείνους ποῦ μὲ τὸν ψῆφόν τους ἢ μὲ τὴ συμβουλὴ τους μοῦ κάμανε δυνατὸ τὸ ἀνέβασμά της, χωρὶς νὰ βεβαιώσω ὅλους τοὺς καινούριους μου συντρόφους ποῦ τοὺς εἶμαι δολότελα ἀφωτισμένοι. Ἀναμεινόμενος δὲ μοῦ φαίνεται νὰ εἶμαι ξένος. Γνώριμο τὸ σπῆτι αὐτὸ μοῦ εἶναι. Ἀλλοτε, πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν τωρινὴ λαμπρότητα, πρωτοῦ χτιστῇ ἡ Σχολή, σὲ μιὰ σάλα ποῦ τὴ θυμάμαι ἀκόμα, διδάχτηκα τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς νέας ἐλληνικῆς. Μοῦ φαίνεται πῶς εἴτανε χτές, ἂν καὶ δὲν εἶμαι πιά τριάντα δυὸ χρονῶ, καθὼς τότε. Ἔτσι λοιπὸν δὲν παρξενεύομαι, σήμερον ποῦ νῦν δὲν εἶμαι πιά, πῶς ξαναρχίζω τὸ μάθημα κείνο. Ὁ Αἰμίλιος Legrand—θὰ τᾶς μιλήσω γι' αὐτὸν παρκατὸν λεπτομερέστερα— ὁ Legrand, ποῦ, καθὼς κ' ἐγώ, τὸν

ἔχετε πάντα στὴν καρδιά σας, εἴτανε φίλος μου, καὶ τὸν οὐρανὸ τῆς γνωριμίας μας, ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια, ποτὶ δὲν τότε θόλωσε μήτ' ἓνα συγνεφάκι. Ἐκάμα ἐπιμελητὴς του, καὶ πάντα τὸ θυμότανε. Τὶς προσέλλες ἀνοίγοντας τὸν πέμματο τόμο τῆς «Bibliothèque grecque vulgaire», ξαναῦρα συγκινητικὴ τὴν ἀπόδειξη τοῦ θυμητικοῦ του, στὴν ἀφιέρωσιν ποῦ μοῦ ἔκαμε τοῦ ὥραιου τοῦ ἔργου, τοῦ ἔργου ποῦ τὸν παρακίνησα πολὺ νὰ τὸ ἐπιχειρήσῃ κ' ἡ ἀφιέρωσις ἀρχίζει μὲ τὰ λόγια τούτα: «Ἀγαπήτε μου Σύντροφε καὶ Φίλε». Εἴτανε στὰ 1890. Κεῖνη τὴν ἐποχὴ μπορεῖ νὰ πρόβλεπε ὁ Legrand, συγκαταβατικὸς καθὼς εἴτανε, πῶς μιὰ μέρα θὰρχομεν ὕστερα ἀπ' αὐτόνε στὴ θέσιν τούτη, καὶ ναπὰ θὰ κρατοῦσε ἀκόμα στὸ στοχασμὸ του τὰ ὅσα εἶχανε γίνῃ μὲ τὴν ὑποψηφιότητα τῇ δικῇ του, στὸ θάνατο τοῦ Millers, καὶ τῇ δικῇ μου τὴν ξεχωριστὴ χαρὰ παραιτημένου ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἀπὸ κάθε ἀπικίτησι γιὰ ὑποψήφιος, μπροστὰ στὸ σεβαστὸ τοῦτο δάσκαλο.

Κι' ἀκόμα, Κύριοι, ἀφήστε μοι νὰ σᾶς πῶ πῶς καὶ χωρὶς νὰ διδάσκω στὴ Σχολή, καὶ λείποντας ἀκόμα, ἐννοιωθὰ μαζί σας τὸν ἑαυτὸ μου, ζοῦσα στὸ σπῆτι τούτο. Ξανανιωμένος μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς πῶς ζοῦσα μὲ φωτιὰ καὶ μὲ ὀρμὴ καινούρια στὸ πρόσωπο ἐνὸς ἀπὸ τοὺς παλιούς μου μαθητὰδες, ποῦ σήμερον χαίρομαι στὸ πλευρὸ μου ξαναβρίσκοντάς. Κ' εἴπειτα τίποτε ἄλλο δὲν προετοιμάζει πρὸς ἀσφαλισμένα σὴν πραχτικὴ διδασκαλία, καθὼς πρέπει νὰ εἶναι ἡ δικὴ μας, ὅσο οἱ σπουδὲς ποῦ δείχνουνε θεωρητικῆς. Καὶ λοιπὸν ἡσυχὰ καταγινόμενον ἔτσι δουλεύοντας σὴν πραχτικὴ Σχολὴ τῶν Ἀνώτερων Ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν Σπουδῶν. Ἀπὸ κεῖ καὶ σᾶς ἔρχομαι, καὶ δόξα μοι τόχω πῶς δικὸς τῆς εἶμαι πάντα. Μὴ σᾶς τρομάξῃ τὸ ἐπίσημο καὶ ἐπιβλητικὸ καὶ κάπως καὶ κρύο τοῦ τίτλου «Ἀνώτερες Σπουδές». Ἀπεναντίας, προσπαθοῦμε ἐκεῖ, μὲ φιλικὲς καὶ ἀπλὲς κουβέντες, μὲ σωστὲς διαλέξεις, διόλου φαντασμένα, νὰ καλλιεργήσουμε στοὺς ἀκροατὲς μας ἐκεῖνο ποῦ πάντα πρέπει νὰ φροντίζεται στὸν ἄνθρωπον τὴν πρωτοβουλία. Ὁ νοῦς ποῦ ἔχει πρωτοβουλία, ὁ νοῦς ὁ κριτικὸς κ' ἐξεταστικὸς, ὁ νοῦς ὁ στοχαστικὸς εἶναι μαζί τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς σοφίας τὸ θέμελο· τὸ ἴδιο πρᾶμα καὶ σχεδὸν κ' ἡ ἴδια λέξις.

Ἦθελα σήμερον, κύριοι, νὰ σᾶς μιλήσω μὲ τὴν ἀράδα γιὰ ὅλους τοὺς προκατόχους μου σὴν ἔδρα τούτη. Κάτι ποῦ δὲν εἶν' εὐκόλο. Τὸ νὰ σᾶς διγῇ τὴν ἱστορίαν της, εἶναι σὰ νὰ σᾶς δώσω τὴν εἰκόνα τῆς νέας ἐλληνικῆς καθὼς σπουδάζετο στὴ Γαλλία μέσα στὸ 19ο αἰῶνα.

Τὸ θέμα βάζει σὲ πειρασμὸ καὶ εἶναι τόσο πλουσιο, ποῦ γιὰ νὰ τὸ περάσω σὴν ἐπελεια, εἶχα στοχαστῇ νὰ τὸ κάμω τὸ πρῶτο μου τοῦτο μᾶθημα στὸ Νοέβρη ποῦ θὰ μᾶς ἔρθῃ. Μὰ ὕστερα στο-

χάστηκα. Πώς προτιμώτερο εΐτανε να εξοφλήσω άμέσως τὸ χρέος μου, ακόμα και πιό σύντομα, ὥστε καινούργια πράγματα δὲν ἔρχομαι νὰ σὰς φέρω ἀπάνω στοὺς προκατόχους μου. Ὁ λίγος καιρὸς ποὺ μπόρεσα νὰ ὀρίσω γιὰ τοῦτο δὲ μ' ἄφησε μῆτε νὰ στοχαστῶ τέτοιαις λογῆς ψαξίματα· τυχερὸς θὰ εἶμαι κι ἂν μπορέσω μονάχα τὸν ἴσκιό νὰ σὰς χάραξω ποὺ ρίχνουν οἱ δάσκαλοι τούτοι, νὰ σὰς κάμω νὰ θαυμάζετε μὲ τοὺς ἀδασκούς και λογῆς λογῆς ἀγῶνες τους, ταιριαζόντας μὲ κείνους κάποιες γενικὲς ματιὲς ἀπάνω στὴ διδασκαλία τῆς νέας Ἑλληνικῆς μέσα στὴ Γαλλία.

Τὸ μάθημα τῆς νέας ἑλληνικῆς στὴν εἰδικὴ Σχολὴ τῶν ἀνατολικῶν ζωντανῶν γλωσσῶν εἶναι ἀπὸ τὰρχαιότερα ὑπάρχει στὸ πρόγραμμα τῆς 15 τοῦ Brimaire, Χρόνος IX (16 τοῦ Δεκεβρίου 1800), μὲ τέτοιο τίτλο καὶ κείμενο: «Μάθημα νέας ἑλληνικῆς. Ὁ πολίτης D' Anse de Villoison θὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἀρχὴ καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς δημοτικῆς ἑλληνικῆς, θὰ ὑπαγορεύῃ διαλόγους γιὰ τὸ μάθημα καὶ γιὰ τὸ μίλημα τῆς γλώσσας αὐτῆς, κ' ὕστερα θὰ ξηγήσῃ τὸ «Γλωσσικόν» τοῦ Ἀγαπίου καὶ τὸ «Ἀραβικὸν μυθολογικόν», μεταφρασμένα στὴ δημοτικὴ ἑλληνικὴ».

Τὶ στοχασμοὺς καὶ τί κόσμο ἀπὸ ἰδέες ποὺ φέρνει τὸ πρόγραμμα τοῦτο, ἔτσι ὁμορφα ἀπλὸ! Καὶ πρῶτα πρῶτα συγκινητικὰ δὲ δείχνει τὴν ἀγάπῃ τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ μόνο τὸ γεγονὸς πὼς στάθηκε στὸ Παρίσι ἔδρα γιὰ τὰ νέα ἑλληνικῇ. Μεταφερθῆτε στὰ 1800· ἡ Ἑλλάδα τότε, συντριμμένη κατὰ ἀπὸ τὴν πιὸ βάρβαρη σκληριὰ ποὺ δόθηκε ποτὲ λαοῦ νὰ ὑπομένῃ, δὲν ὑπῆρχε, μῆτε καὶ ποὺ μπορούσε νὰ ἐλπίσῃ πὼς θὰ ζούσε σὰν ἔθνος μιὰ μέρα. Καὶ ἡ Γαλλία σηκώνονταν, καὶ ἡ Γαλλία τῆς ἔλεγε: «Μὰ ναί, ὑπάρχεις· ὑπάρχεις τουλάχιστο στὴ γλώσσα σου ποὺ δὲν πεθαίνει· τὴ γλῶσσά σου αὐτὴ θέλω νὰ διδάξω· θὰ εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα μαρτυριατικὰ τῆς ὑπαρξῆς σου».

Ἰσως ταιριαζεῖ ἐδῶ νὰ θυμηθοῦμε κάτι ποὺ πολὺ λίγο γνωστὸ εἶναι. Τὸ δεκέβρι τοῦ 1800 ἓνας χρόνος εἶχε περάσει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Διευθυντήριου καὶ λοιπὸν στὴς 2 τοῦ Floreal, χρόνος V, στὸ νοῦ τοῦ στρατηγικοῦ Βοναπάρτη εἶχε φυτρώσει τὸ σχέδιο νὰ συστήσῃ μιὰ «Ἑλληνικὴ Δημοκρατία». Κ' εἶχε ἀρχίσει καὶ γιὰ πολὺ καιρὸ ἀκολουθῆσε ἡ ἐνέργεια γιὰ τὸ σχέδιο τοῦτο. Καὶ δὲν εἶναι ἀπίθανο νὰ στοχαστῇ κανεὶς πὼς ἡ ἔδρα μας τούτῃ εἶναι ὁ στερνὸς ἀντίπαλος τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ, ἡ πὼς εἶναι τὸ πρῶτο ζῦπνημα τοῦ φιλελληνισμοῦ στὴ Γαλλία.

Μὰ θὰ ἴδατε πὼς ὁ «πολίτης» D' Anse de Villoison ἔμελλε νὰ διδάξῃ τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς δημοτικῆς ἑλληνικῆς. Μὴ τὸ ξεχνοῦμε αὐτὸ, γιὰ τὸν καιρὸ, πρὸ πάντων, τῆς τρίτης Δημοκρατίας· ἡ Σχολὴ συστάθηκε μ' ἓνα Διάταγμα τῆς 10 τοῦ Germinal, χρόνος III (30 τοῦ Μαρτίου 1795), ὕστερ' ἀπὸ τὴν πρόταση τοῦ Λακαναλ· πλάσμα δικό του εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ τυχερὰ καὶ δημοκρατικὰ· γιὰτί τίποτε δὲν ταιριαζει τόσο μὲ τὴν ἰδέα τῆς δημοκρατίας ὅσο τὸ νὰ διδάσκῃ, καθὼς τὸ θέλει καὶ τὸ νομα τῆς Σχολῆς, τὴς ζωντανῆς γλώσσας, δηλαδὴ τὴς γλώσσας ποὺ μιλιέται καὶ καθὼς μελιέται, τὴς γλώσσας ποὺ ἀνθίζουσε στὰ χεῖλη ἀπάνω τοῦ λαοῦ. Ἡ Σχολὴ μας ἀπόμεινε πιστὴ στὴ μεγάλη τούτῃ δημοκρατικὴ ἀρχὴ ποὺ τῆς θυμίζει τὴ δικὴ τῆς τὴν πυρῆ.

Ὑπέροχος ἄνθρωπος καθὼς εἶτανε ὁ D' Anse de Villoison, ἀπάνω στάλλα, συντάσσοντας τὸ πρόγραμμα ποὺ σὰς διάβασα καὶ ποὺ δὲ μπορεῖ παρὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο νὰ πηγαίξῃ, ἔβαλε κατὰ, καὶ πάω νὰ σὰς πῶ καὶ πὼς ἔλυσε, κ' ἓνα ἄλλο πρόβλημα· τὸ βρῖσκομε γεννημένο ἀμέσως ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἀρχισε ἡ Σχολὴ· συχνὰ πυκνὰ ἀπὸ τότε παρουσιάζεται, καὶ εἶναι πολὺ πολὺ σημαντικὸ σ' ἐμὰς ἐδῶ γιὰ τὸν τρόπο τῆς διδασκαλίας· πὼς πρέπει νὰ τὴν ἐννοοῦμε καὶ πὼς πρέπει νὰ τὴν ἐφαρμόζουμε; ὁ «πολίτης» D' Anse de Villoison μὰς λέει πὼς «θὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἀρχὴ καὶ τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς νέας ἑλληνικῆς, πὼς θὰ ὑπαγορεύῃ διαλόγους γιὰ τὸ μάθημα καὶ γιὰ τὸ μίλημα τῆς γλώσσας κτλ». Καλὰ εἰπωμένο, καὶ καλὰ μαντεμένο. Τελειώνοντας ὁ 18ος αἰώνας, ὁ αἰώνας ὁ φιλοσοφικός, ἀρχίζοντας ὁ 19ος αἰώνας, ὁ αἰώνας ὁ ἐπιστημονικός σὲ ὅλα, ὁ λόγος αὐτὸς ἀρχὴ καὶ ἡ φροντιδα ποὺ ἐμυτίζει γιὰ τὸ λόγο τοῦτο στὸ Villoison δὲν πρέπει νὰ μὰς ξεφύσσουν. Γιὰ δέτε τί ἀκολουθῆσε ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ. Οἱ καθηγητὰδες σὰς πρέπει μὰζι νὰ εἶναι, καὶ σταλήθεια εἶναι, ἐπιστήμονες ἱκανοὶ νὰ φτάνουν ὡς τίς πρῶτες αἰτίες, καὶ δάσκαλοι ἄξιοι νὰ δίνουνε στοὺς μαθητὰδες τὰ στοιχεῖα, νὰ τοὺς ἀμαθαίνουνε νὰ μιλᾶνε μιὰ γλῶσσα, καθὼς λέει μὲ ἀφέλεια ὁ Villoison. Ποτὲ δὲν ἔγιν' αἰσθητὴ καλῆτερα ἡ διπλὴ ἀνάγκη τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ πρακτικῆς διδασκαλίας. Ἀς τὸ τονίσουμε καθαρὰ· ἡ ἐπιστήμη μόνη δίνει καὶ τῆς πρακτικῆς ακόμα διδασκαλίας τὸ ἀκούμπισμα ποὺ χρειάζεται. Ἡ Σχολὴ μας δὲν εἶναι δημοτικὸ σχολεῖο, μὰ καὶ νὰ εἶτανε τοῦτο κάπως, κι ὁ παιδαγωγὸς ὁ ἴδιος παίρνει τὴ μεθόδου ἀπὸ πηγὲς ἀνώτερες, ἀπὸ τίς πηγὲς ποὺ ποτίζεται ἡ ἐπι-

στήμη ποὺ τὰ μοιράζει ἴσα μὲ κείνον τὰ νερά τῆς ἀλήθειας. Ὅταν, ταξιδεύοντας, μαθαίνετ' ἐμπειρικὰ μιὰ γλῶσσα, δὲν τὴ χωνεύετε μέσα σὰς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ντόπιου, μὰ πιὸ πολὺ μὲ τὴ μέθοδο ποὺ ἔχετε μέσα σὰς καὶ ποὺ τοῦ φέρνετε ὁλοῦται νὰ δαχτῇ τὰ λόγια του. Ἀπάνω στὴν πρώτη αὐτὴ βάση ὅλα συγυρίζονται καὶ στέκονται. Γιὰ νὰ διδάξῃς τὰ στοιχεῖα στὸ μαθητὴ πρέπει νὰ ξέρῃς τί λογῆς εἶναι στὴ σπουδὴ τὰ στοιχεῖα τὰ σωστά. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ξηγήσῃς ἡ ματιὰ σου πέρα καὶ πέρα, γιὰ νὰ μπορῇς νὰ ξανοίγῃς, καὶ νὰ διαλέγῃς Κ' ἔπειτα τί ἄλλο μὰς ἀποδείχνει πιὸ πολλὰ ἀπὸ τὸ μάθημα τοῦ περασμένου; Ἡ Σχολὴ μας πρέπει νὰ τὸ παινεύεται πὼς εἶχε πάντα, σὲ ὅλους τοὺς κλάδους, πρωτότυπους σοφοὺς, καὶ στὸ δικό μας ὁ D' Anse de Villoison, στάθηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους.

Θὰ βρῆτε μιὰ νόστιμη προσωπογραφία του, ζῶντ' ἀπαρμένη ἀπὸ τὸν A Pierron, στὴν εἰσαγωγὴ ποὺ ἔβαλε μπροστὰ στὴν ἐκδόσή του τῆς Ἰλιάδας. Καὶ τὸ ξέρετε πὼς ὁ ἴδιος ὁ Villoison ἐκδῶσε τὴν Ἰλιάδα στὰ 1788 στὴ Βενετιά ἀπὸ τὸ περίφημο χειρόγραφο Venetus A ποὺ εἶχε τὰ παλιὰ ἀλεξανδρινὰ σχόλια. Τὸ ξέρετε τί ὄρυθος ποὺ ἔκαμε ἡ ἀνακάλυψη αὐτὴ· εἶτανε σὰ νὰ βρεθῆκε δεύτερη φορὰ ὁ Ὀμηρος, ποὺ ὡς τότε ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς μονάχα τότε γνωρίζαμε. Ὁ Ὀμηρος! Τὴ χαριτωμένη συντυχία. τί μοῖρα ποὺ μιλάει πειστικότερα κι ἀπὸ μύρια γλωσσολογικὰ ψιλολογήματα! Ἐκεῖνος ποὺ πρῶτος δὲ δάξε τὴ δημοτικὴ ἑλληνικὴ στὴ Γαλλία εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ ἤρε τὸν Ὀμηρο! Ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη δὲν ἔκαμε καλῆτερη δουλειά. Ἦρε κι αὐτὴ, μὲ τὴν ἀράδα τῆς. Ἦρε κι αὐτὴ τὸ ἴδιο πρᾶμα! Ναί· ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι, ὅτι λέγεται, ὅχι τόσο σωστά, δημοτικὴ ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ἡ Ὀμηρικὴ γλῶσσα. Μ' ἓνα ξετύλιγμ' ἀρμονικὸ καὶ ἀδιάκοπο, ποὺ δὲν τοῦ λείπει κανέναν κρίκος, ἡ Ἰωνικὴ τοῦ Ὀμήρου κατασταλαίνει στὴν ἀττική, ἡ ἀττικὴ στὴν Κοινὴ, τῆς ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς — τῆς ἐποχῆς ποὺ ἔγινε ἡ Καινὴ Διαθήκη — ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα τέλος πάντων, ὕστερ' ἀπὸ ἀλλάγματα ποὺ τὰκολουθοῦμε, ἓνα πρὸς ἓνα, ἀνάμεσα στὴς ἐπιγραφές, στοὺς πάπυρους, καὶ στὰ μεσαιωνικὰ κείμενα, κατασταλαίνει στὴ νέα γλῶσσα, στὴ γλῶσσα ποὺ μιλιέται σήμερα στὴν Ἑλλάδα. Τὶ ὠραία ἱστορία! Καὶ τί ἀντικείμενο γιὰ νὰ περηφανεύονται οἱ Ἕλληνες μὲ τὸ δικίον τους· γιὰτί μιὰ περηφάνια ἔχει τὸ τόπο τῆς· ἐκεῖνη ποὺ στέρεα ἀκουμπάει στὴν ἐπιστημονικὴ ἀπόδειξη. Τῆς τύχης ἡ ἀλυσίδα ποὺ ἔδεσε μὲ, τὸ Villoison, τίς δυὸ ἀ-

Ο ΠΑΤΕΡ ΗΛΙΑΣ

(συνέχεια)

Αὐτὸς ἐμαρτύρησε πὼς ἐγὼ ἤμανε ἡ ψυχὴ· τοῦ ἐφταμηνίτικου αὐτοῦ Ὀμήρου, ποῦταν στ' ἀλήθεια γιὰ τὴν ἐκθεσὴ τὴν ἐφετεινή, γιατί... ὁ ἄβρισκε κουκούλα γιὰ νὰ ψύσῃ.

Ὁ πατέρ Ἡλίας δὲν τὸ πῆρε δὲ καὶ τόσο κατὰ καρδία, βρῖσκοντας γλῆγορα παρηγοριὰ στὰ γλέντια του καὶ στὰ ξενύχτια. Ἐπειτα καὶ μ' ἓνα φύλλο ἀκόμα ἡ ψὴμη του ἔφθασε στὸ μοναστήρι κι' ἡ καρδιὰ τῶν καλογέρων θὰ πῆγε στὸν τόπο τῆς! Τὸ κακὸ ἦτανε πὼς ἀρχίζα νὰ φοβᾶμε μὴν τὸν ἔχω φέρτωμα ὅλο τὸ χρόνο. Δὲν ἀλήθευε ἡ ἐλπίδα μου πὼς θὰ μὲ γλύτωνε ἀπ' αὐτὸν κῆνα μάλωμα μὲ τὴν νοικοκυρά μας. Αὐτὴ ἦτανε μιὰ καλὴ γρηούλα, πᾶνω ἀπὸ ἐβδομήντα χρονῶνε, γεμάτη ἀγαθότη καὶ κρίση κι' εὐ-

γένεια, ποὺ μὲ κανένα δὲν μπορούσε νὰ ῥθῃ σε λόγια. Ἡ ὑπομονὴ τῆς δὲν εἶχε ὅρια. Ὁ Ἡλίας παλὶ τῆς ἔδειχνε μεγάλο σέβας καὶ ἀγάπῃ, ποῦλεγε κανεὶς πὼς ἡ θινὰ ἡ ἀνάποδη φύση τοῦ ἀλλάξε μπροστὰ τῆς. Τόσο τὴν εἶχε ξεγελάσει τὴν ἀγαθὴ γρηούλα, ποὺ δὲν κοτοῦσα νὰ τῆς κῶνω παράπονα γιὰ τὰ καμώματά του, γιατί ἀμέσως μουρριχνε τ' ἄδικο. «Καθ' ἓνα καὶ σύ, μουῦλεγε, δὲ θὰ πᾶθῃς τίποτε ἂν τὸν βοηθήσῃς λιγάκι τὸν κακόμοιρο, σὰν εἶσαι πιὸ διαβασμένος. Βλέπεις αὐτὸς εἶνε μεγάλος καὶ δὲν τὰ πέρνει...» Τῆς ἔλεγα πὼς αὐτὸς δὲν ἔρχεται γιὰ νὰ τοῦ κῶνω μάθημα, πὼς ἔχει πάντα ὀρεξὴ γιὰ καραγκιοζιλίκια, μ' αὐτὴ, μωρὲ γιέ μου, ἦτανε μαγευμένη καὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν πίστευε πὼς ὁ καλὸς γέρος ἦτανε... περὶδρομος. Ἦμανε ἀπελπισμένοι, ὅταν ἔδωσ' ὁ Θεὸς κι' ἦρθε μέσα στὴς ἀγάπες κι' ἓνα σατανικὸ ζιζάνιο! Τὸν πρῶτο καὶ δεύτερο μῆνα τῆς τὸν πλήρωσε ὁ Λιὰς κατὰ τὴν συμφωνία τους, ὁ τρίτος πέρασε χωρὶς νὰ δώσῃ νοῦκι. Σὰν ἦρθαν τὰ μισὰ τοῦ τέταρτου, ἡ Κερὰ Λενιώ, μὲ τὸ πιὸ γλυκὸ χαμογέλιο τοῦ στοὺς ζαρωμένο στόμα, πῆγ' ἓνα πρῶτ' στὴν κάμαρα τοῦ Ἡλίου νὰ τοῦ ζητήσῃ τὰ λεφτά τῆς. Θέ καὶ Κύριε! Μόλις ἀρχισε ἡ δόλια νὰ τὰ φέρνῃ ἀπ' ἔξω ἀπ' ἔξω, πὼς ἔχει πολλὲς ἀνάγκες, πὼς ὁ μπακαλῆς τὴ στενοχώρεσε καὶ τὰ ὅμοια, ση-

κῶθηκε μονομιὰς ὁ παπαδάρος, στύλωσε τὰ μάτια του, ἔριξε μιὰ ἀγρία φωνὴ κι' ἔπεσε στὰ πόδια τῆς καὶ ταραζότανε, βγαζόντας ἀπ' τὸ στόμα του ὅσα πιὸ πολλὰ σάλια μπορούσε! Πῶ πῶ! φωνάζει μὲ τρομάρα ἡ καημένη ἡ Κερὰ Λενιώ καὶ πετιέται ἔξω, ἔτοιμη νὰ λιγοθυμίσῃ! — Πῶ πῶ! Τὸ δύστυχο τὸ παιδί τὸ πιάνει ντέρτι! Θέ μου φύλαγε! Ἀμὰ τόλεια γ' ὅτι ἡ δόλια πὼς κατὶ παραξένο ἔβλεπε στὰ ματιὰ του... Νερό, γιὰ τὸ Θεό, νερό!... Ὅλοι τρέξαμε στὴν κάμαρα τοῦ δαιμονισμένου καὶ τότε βρήκαμε νὰ κυλιέται ἀκόμα χάρμου καὶ νὰ μουγγρίζῃ σὰν βοῦδι, καὶ νὰ ταραζέται, ποῦτανε καημὸς καρδιάς νὰ τὸν βλέπῃς! Τοῦ χύσαμε ἀγιασμὸ καὶ τὸν τρίψαμε μὲ ροδόξυδο, ἀλλ' αὐτὸς τότε μόνον παράτησε τὸν ταραμὸ του, ὅταν ὁ κύρ Μανώλης, ὁ χασάπης, τοῦ δάγκασε δυνατὰ... τὸ μεγάλο δάχτυλο τοῦ ἐνὸς ποδαριοῦ του! Τότες μιὰ χαρὰ πετάχθηκε ὁλόρθος, ἀγριοκυττάζοντας, ἔτσι γιὰ ἱκανοποίηση τοῦ κύρ Μανώλη, ποῦκανε τὴν ἐγγχείρηση. Τὴ μέρα κείνη ὁ ψευτο-ἀρρωστος ἔμεινε μὲ τὸ στανὶ στὸ κρεβάτι, πίνοντάς μόνον ζουμί καὶ γάλα, ποῦ ἡ ἀγία κυρὰ Λενιώ τοῦ κουβαλοῦσε γιὰ νάρθη στὰ σύγκαλά του. Τὴν ἄλλη μέρα, χλωμὸς ἀπ' τὴν πείνᾶ του, ἔωμο-λογήθηκε σ' αὐτὴ, μὲ τὰ μάτια δακρυσμένα, πὼς ἡ ἀρρώστεια τοῦ πρωτοῦ ἦρε ἀπὸ λύπη, στὸ θάνατο τοῦ

κρες της ελληνικής γλώσσας δεν είναι παραμύθι. σπύλθηκε η ελληνική δημοτική κρατιέται ίσα όλο ίσα από την ελληνική του Όμηρου. Τα εἶπεα περὶ οὐδὲν ποτὶ δὲν παύσανε νὰ περνᾶνε ἀπὸ στόμα σὲ στόμα. Καὶ μάλιστα γιὰ τὸ τὰ λόγια ἀλλάξαν τύπο· τὸ ἀλλασμὰ τους τοῦτο μαρτυρεῖ πῶς ποτὶ δὲν παύσανε νὰ τὰ μεταχειρίζονται. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῇ πῶς ἔτσι, καθὼς τελευταῖα τὸ ἔγραφε ἕνας ἑλληνας ποιητὴς (ὁ Ἀργύρης Ἐρταλιώτης στὸ «Νουμὰ» τὶς 4 Γεναρίου τοῦ 1904) οἱ νέοι κρέμουντ' ἀκόμη ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν ἀρχαίων, μὲ μιὰ πνοή, μ' ἕνα φιλι πού περνοῦν οἱ γενιές, ἡ μιὰ στὴν ἄλλη.

Μὴ λησμονᾶτε πῶς πρόκειτ' ἔδω πέρα γιὰ τὸ λόγο τὸν προφορικὸ πού παντοτινὰ ξετυλίγεται, ὅχι γιὰ τὴ γραφὴ πού κρατιέται ἀνάλλαγη· εἶναι ὁλόφανερο πῶς τὸ βιβλίον δὲν ἀποδείχνει τίποτε. Τῆς γλώσσας τὸ πέρασμα γίνεται χωρὶς νὰ ξέρῃς νὰ διαβάξῃς· δὲν εἶν' ἀνάγκη. Ὁ ρωμιοὺς χωριάτης ὁ πὺ ἀγράμματος μπορεῖ νὰ βαστιέται ἀπὸ τὸν Ὀμηρὸ μὲ τὸν ἴδιον τίτλο πού ὁ διαβασμένος ἔχει, ὅταν αὐτὸς θελήσῃ νὰ μεταχειριστῇ τὴ μνητρικὴ του γλώσσα, γιὰ νὰ τὰ ποικίλῃ. Μόνον τὸ «περὶ ἐπος» προμηθεύει καὶ στοὺς δύο τὴν ἀληθινὴ ἀρχοντιά. Μόνον τὸ «περὶ ἐπος», ὁ ζωντανὸς ὁ λόγος δειχνεῖ τὴν ἀλήθειαν. Ὁλοὶ μπορούνε νὰ μάθουνε τὰ ἑλληνικὰ στὰ βιβλία, μόνος ὁ Ἕλληνας εἶναι πού τὰ μιλεῖ φυσικὰ, χωρὶς νὰ τὰ χῇ μᾶθῃ παρὰ ἀπὸ τὴ μάνα του. Κ' ἔτσι ἡ λέξη πού προφέρει σήμερὰ ὁ ἄνθρωπος ὁ πὺ ἀπλὸς εἶναι μαρτυρὶο ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ γιὰ τὴν ἀθανασία τῆς γλώσσας αὐτῆς καὶ γιὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ τὴν ἐνότητά ἀνάμεσα στοὺς μακρόσυρτους αἰῶνες. Καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πιστέψῃ πῶς βρεθῆκαν Ἕλληνες πού θυμώσανε γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῆς τῶν ἐθνικῶν ἀρχαίων πού ἔκαμε ἡ ἐπιστήμη, καὶ πού σηκωθῆκαν ἐνάντιον καὶ τῆς ἀλήθειας ἀκόμη πού κολακεύει τὴ φιλαυτία καὶ πού ξεπλᾶννει ἀπὸ ἕνα ὁλόκληρο λαὸ τὸ στίγμα τοῦ χυδαίου; Τὶ ἀσυλλόγιστη διαμαρτυρήσῃ, Κύριοι! Γιὰ μένα ἀνίσως καὶ ρωτᾶτε, τὸ φέρεμά μου ἀγνάντια στὰ δέξερφα μου τοὺς Ἕλληνες εἶναι πολὺ ἀπλό, ἂν καὶ μαζὶ πολὺ στενόχωρο, κάθε φορὰ πού τοὺς κατηγορᾶν κάπως πολὺ τραχιά, χρέος μου εἶναι νὰ τοὺς υπερασπιστώ, γιὰτὶ καλὰ τοὺς γνωρίζω, παρουσιάζοντας ὅσα ἀλαφρόνουν τὴν θέση τους. Μὰ ποτὶ δὲ θὰ τοὺς κρύψω τὴ σκέψιν μου· τὴν πρόδο τὴν ἀποχτήσῃς μὲ τὴν ἐλεύτερη συζήτησιν ἡ εἰλικρινεία εἶναι τὸ πρῶτο χρέος πρὸς ἐκείνους πού ἀγαποῦμε. Καὶ τί θὰ ὠφελοῦσε κ' ἂν προσπαθοῦσα νὰ ποικίλῃς ἀξιοθερηνητες πλάνες; Τὸ εἶπαν ἀκριτὰ καὶ τὸ ξανάειπαν

τώρα τελευταῖα· τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ζύγνησε στὴν Ἑλλάδα φιλονεικίες καὶ πάθη, καὶ αἶμα χύθηκε. Αὐτὸ εἶν' ἀλήθεια. Χρειάζονται λοιπόν, στὴ λεπτὴ αὐτὴ περίστασιν, ἄνθρωποι πού νὰ μπορούνε νὰ νικηθῶνται τοὺς ἀτυχούς αὐτοὺς ἀγῶνες γαλήνια, καὶ πού νὰ μπορούνε νὰ τοὺς ἐξουσιάζουν. Ἡ ἐπιστήμη μόνη μᾶς συνηθίζει μὲ τέτοια γαλήνη, καὶ ἡ πεποιθὴς πῶς βρισκόμαστε μέσα στὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Κι ἀκόμη, βρισκόμαστε μέσα στὴν παράδοσιν τῆς Σχολῆς—Τὸ παραδειγμα τοῦ ἀπολλῆ· D' Inse de Villoison δίνει στὴν ἑδρά ταύτη σπουδαιότητα καὶ μεγάλη σημασία. Ὅσο κι ἂν τὸ γυρεύαμε, ἔτσι καλὰ δὲ θὰ τὸ βρίσκαμε· ἡ δημοτικὴ ἑλληνικὴ γλώσσα δὲ θὰ μπορούσε νὰ ᾤρη προστάτη πὺ καλὸ ἀπὸ τὸν Ὀμηρὸ.

Φαίνεται πῶς οἱ καθηγητὰδες, καθὼς διαδέχονται ἕνας τὸν ἄλλο στὴν ἑδρά ταύτη, μᾶς δίνουν τὴν εἰκόνα τὴν ἴδια τοῦ τι κατῴρωσε ἡ ἐπιστήμη στὴ σπουδὴ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας. Καὶ βέβαια, ὁ D' Inse de Villoison εἶτανε, περισσότερο, ἑλληνιστὴς εἰδικὸς καθὼς ἔτανε γιὰ τ' ἀρχαία ἑλληνικὰ. Μὲ τὸν κ. Hase ἀλλάζουν τὰ πράγματα. Ἕλληνιστὴς καὶ ὁ Hase θὰ τὸ δῇτε ἀνοίγοντας τὸ «Θησαυρὸ» τοῦ Ἑρρίκου Στέφανου, πλουτισμένο ἀπὸ τὸν ἴδιον, στὴν ἔκδοσιν τοῦ Didot, μὲ ἀμέτρητα παραδείγματα καὶ λέξεις. Μὰ βλέπετε πῶς τοῦ Hase σταθερὴ φροντίδα εἶναι τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἑλληνικὰ, ἡ βυζαντινὴ γλώσσα. Ὅμοια δὲν ἀλλάξαμε, ἂν καὶ πὺ ἀργὰ στὸν τρόπο πού ἀνικρύξαμε τὴν ἀρχὴ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας: Πρῶτα, τὴν ἐξαρτοῦσαν ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ, ἀμέσως, χωρὶς νὰ κοιτάζω τὸν ἀχανὴ καὶ πού ἀπλώνεται ἀναμεταξύ τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδας, χωρὶς νὰ σταθῶναι στὴ γλώσσα τὴν ἑλληνιστικὴ καὶ τὴ μεσαιωνικὴ, πού τώρα σὲ ἀνάφερα γι' αὐτὴ, καὶ πού μᾶς προμηθεύει ἴσα ἴσα ὅλους τοὺς μεσαιωνοὺς σταθμούς. Ἕνας ἑλληνιστὴς θὰ γνωρίζῃ κάπως δικαιοματικὰ τὰ νέα ἑλληνικὰ. Ὁ Hase κάνει κάτι πὺ πολὺ ἂν καὶ πάντα περιωρισμένους στὰ ἐπίσημα βυζαντινὰ ἑλληνικὰ, καθὼς δειχνεῖ ἡ ἀκαδημαϊκὴ του ἔκδοσιν τοῦ Λέοντος Διακόνου (1818) μιὰ συνέχεια ἀπροσδόκητη στὴ βυζαντινὰ τοῦ Λουβρου, στὴ μεγαλόπρεπὴ ἐκείνη συλλογὴ, δυσκολομεταχειρίστη σήμερὰ, ἀνεύρετη καὶ πολὺ ἀκριβὴ, τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων.

(Τὸ τέλος στὸ ἄλλο φύλλον)

Μετάφραση Κ.

πατέρα του, κ' ἀπὸ τότε μόνον ὅταν στενοχωρηθῇ πολὺ τὸν ξαναπιάνει. Αὐτὲς τὶς μέρες πολὺ στενόχωρεθῃς, γιὰτὶ δὲν τοῦ στείλανε παρὰδες, νὰ κἀν τὸ χρέος του, εἶδε ἀξάρκα καὶ τὴν νοικοκυρὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ τὸ νοῖκι καὶ πνίγηκε! Ἡ φιλοτιμία βλέπεις... —Μπα! —εἶπε ἡ γερόντισσά— γι' αὐτό, παιδάτσι μου, πῆγες νὰ χάσῃς τὴ ζωὴ σου; καλὲ δὲν ἐρχόσανε νὰ μὲ πῇς, σὺ μάννα σου: κερὰ Λενιώ μου περιμένω περὶδες καὶ θὰ σοῦ πλερώσω μαζεμμένα τὰ νοῖκια; θὰ σοῦλεγα γὼ τίποτε; ἄνθρωποι ἡμάστε! σήμερὰ δὲν ἔχεις, θάχῃς αὐριο... θαρρεῖς δὲν καταλάβα τί φιλότιμος ἄνθρωπος εἶσαι; ἔπειτα νὰ δᾶ νάχω φόβος κ' ἀπὸ ἐρωμένο ἄνθρωπο!

Ἡ καψὸ Λενιώ μ' αὐτὲς τὶς ιδέες κοιμῶτανε ἡσυχῇ! Πέρασε ὁ τέταρτος μῆνας, κόντευε νὰ περάσῃ καὶ ὁ πέμπτος, καὶ τὰ λεφτὰ ὅλο τὰ περίμενε κ' ὅλο χάνανε τὸ δρόμο νάρθουν! Δὲν κοτοῦσε καὶ νὰ τὴ ζητήσῃ... γιὰτὶ ὁ Ἡλίας, σκουντούφλης, ἀμίλητος κάθε πρωτομηνιὰ κλεινότανε στὴν κάμαρά του. Βλέπεις πάντα φόβος ἦτανε νὰ τὸν πιάσῃ τὸ ντέρτι του! Τέλος ἦρθε καὶ ὁ ἔχτος μῆνας χωρὶς μηνιάτικο καὶ τὸ κακὸ εἶχε πᾶς φθάσει στὸν κόμπο του. Δὲν μπορούσε πᾶ νὰ περιμένῃ. Αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν εἶχε χάσει τὸ κέφι τοῦ ὁ Ἡλίας, δὲν ἐκλείσθηκε σκουντούφλης στὴν κάμαρά του, δὲν εἰδὶχνε πῶς ἦταν

φόβος νὰ τὸν πιάσῃ τὸ ἀμίλητο. Ἡ κερὰ Λενιώ πῆρε κουράγιο ἀπὸ τὰ εὐχάριστα αὐτὰ σημάδια κ' ἔκανε τὴν ἀπόφασιν νὰ τοῦ ζητήσῃ τὰ μηνιάτικα· ἀνοίξε δειλὰ δειλὰ τὴ μισόκλειστη πόρτα του καὶ τὸν καλημέρισε χαμογελασμένη:

—Δόξα τῷ Θεῷ παιδί μου, τοῦ εἶπε, καλὰ εἶσαι τώρα, ὅλα, μὲ τὴ βοήθειά τοῦ Θεοῦ, σοῦ περάσανε... ἔτσι, πού νάχῃς τὴν εὐχὴ μου, νὰ ξεμπερδεύωμε 'κεῖνο τὸ λογαριασμό, γιὰτὶ κ' ἐγὼ ἡ μαύρη ἔχω ἀνάγκες, μὴν ἐρωτᾷς τὰ χάλια μου!

Ὁ πάτερ Ἡλίας, ξεκούφωτος, κρατοῦσε στὸνα χέρι τὴν ἀκρὴ τῆς κοστίδας του κ' ἐπαίξε, ὅπως ἡ γάτα μὲ τὴν οὐρά τῆς, στρίβοντας μετ' ἄλλο χαμογελασμένος τὸ μoustάκι του. Ἦτανε δεκάπεντα γουστό. Εἶχε πετάξει ἀπὸ τὴ ζέστη τ' ἀντερὰ του καὶ μόνον μιὰ πουκαμίσια νυχτικὴ ἀπέπαζε τὸ μακρολέλακο σκαρὶ του. Στὸ λακμὸ ἀνοιγότανε ξεκούμπωτη ἡ πουκαμίσια καὶ ἀδιάντροπα ξεπετιώτανε τὸ τρίχωμένο στῆθος του, μουςκεμένο ἀπ' τὸν ἰδρώτα. Οἱ ποδάρες του ζυπόλυτες δειχνανε φανερά... πῶς θὰ πέρασε καιρὸς πού δὲν πλυθῆκανε στὸ ποτάμι τοῦ χωριοῦτου!

—Ἔτσι, πού λές, παιδάτσι μου, νὰ γλυτώνουμε πᾶ τὴν καὶ πάλι... ἔδω εἴμαστε.

Ὁ πάτερ Ἡλίας δὲν ἀποκρίθη· κάρφωσε ἀπᾶ-

ΚΑΗΜΟΣ

(Μετάφρασμα ἀπὸ τὰ Σαφφικά)

Ἔδυσ' ἡ Πούλια, κ' ἔδυσες, φεγγάρι μου
[λαμπρό,
Μεσάνυχτα σημαίνει,
Περνᾶν οἱ ὄρες... κ' ὅχι ἐγὼ
Μονάχη πλαγιασμένη.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΗΣ

ΑΚΟΥΣΑΜΕ

Πῶς ὁ Θεοτόκης θὰ ζητήσῃ: πάλι βασίς ἀπὸ τὸ ἔθνος.
Πῶς αὐτὸς κ' ἡ Βουλὴ θὰ δώσουν πρῶται τὸ παράδειγμα.
Πῶς μ' ἀγανάχτησιν θ' ἀπορρίψουν κάθε βουλευτικὴ ἀποζημίωσιν αὐτὸ τὸ χρόνο.
Πῶς ὁ κόσμος θὰ τὸ δῇ καὶ δὲ θὰ τὸ πιστέψῃ.
Πῶς ὁ Τσατσα-Βικέλας ἀπορρίψει στὸ ἔθνος νὰ γράφει τ' ὄνομά του στὴν καθαρύουσα.
Πῶς θὰ τὸ γράφει Βικέλας κατὰ τὸ Νικόλας-Νικόλαος.
Μῶς κ' ἄλλοι «ἑταῖρος» τοῦ Συλλόγου θὰ γυρίσουν τὰ ὀνόματά τους στὴ καθαρύουσα.
Πῶς ὁ Αἰγινήτης θὰ κάνει τὴν κληρικὴν του «Αἰγινήταν» καὶ ὁ Πασπάτης τὴ διακὴν του «Πασπάταν».
Πῶς ὁ κ. de Caclampan ζητᾷ διπλωματικὴ θέσιν.
Πῶς ἐπίτηδες τελευταῖα πῆγε στὴν Λόντρα, γιὰ νὰ σπουδάσῃ πρέσβος.
Πῶς θὰ διοριστῇ πρῶτα στὸ Περίνο.
Πῶς τώρα σπουδάζει τ' ἄρθρα τοῦ κ. d' Episcopus. κ.τ.λ. πού εἶναι γραμμένα σὲ κλασσικὰ κινέζικα.
Πῶς ἡ Μακεδονία θὰ κάνει ὅλον τὸν κόσμον νὰ θυσιαστῇ.
Πῶς ὁ Α. Μ. θὰ θυσιάσῃ ἐφίτος τοὺς ρεματισμούς του.
Πῶς ὁ Θεοτόκης θ' ἀρχίξῃ τὴ δουλιὰ του πρὶν τις πέντε (πρὶν τὸ φαῖδ-ὀκλόκ) καὶ θὰ τὴν τελιώνει ἔπειτα ἀπὸ τις ἑξ.
Πῶς κάθε βουλευτὴς θὰ θυσιάσῃ ἐφίτος τὸ μιστὸ του.
Πῶς τὸ παράδειγμα θὰ τὸ δώσῃ ὁ Καραπάνος, ὁ Σκουζὴς, ὁ Ντεληγιώργης κ' ἕνα δὺ ἄλλοι ἑκατομμυριοῦχοι.
Πῶς οἱ στρατιωτικοὶ τῆς Βουλῆς θὰ πᾶνε στὰ τάγματα τους νὰ γυμναστοῦν.
Πῶς τὸ παράδειγμα θὰ τὸ δώσουν οἱ παλιὰράδες Σμολένσκι καὶ Λιμπρίτης.
Πῶς θὰ γίνουνη μεγάλες συνεισφορές.
Πῶς ἀμέσως θὰ γίνῃ πατριωτικὴ ἐπιτροπὴ νὰ τις συλλάβῃ.
Πῶς τὰ προνόμια τοῦ γραμματέα τῆς ἐπιτροπῆς θὰ τ' ἀναλάβῃ χεῖρμα ὁ Δροσίνης.
Πῶς ὁ Καλαῖης θὰ μᾶς κάνει τὴ θυσίαν νὰ σιωπᾷ.
Πῶς κάθε φοιτητὴς θὰ θυσιάσῃ τὸ τάβλι καὶ θὰ πάρει τὸ τουφέκι, ὅπως ἡ νεολαία τῆς Βουργαρίας.
Πῶς ὅλοι αὐτοὶ προτιμοῦν νὰ μᾶς δοῦν δαούς μας ἀψηλὰ κρεμασμένους παρὰ νὰ χαλάσουν τὸ κέφι τους.
Πῶς τοῦ κάκου νὰ λέμε περισσότερα, γιὰτὶ δὲν ὠφελεῖ.

Γ λ ω σ σ ῖ τ σ α.

νω τῆς τὰ γλαρά του μάτια, θελοντάς, θαρρεῖς, μὲ τὴ ματιά του νὰ τὴ μαγέψῃ, κ' ἕνας βαρὺς ἀναστεναγμὸς ξέσπασε μέσ' ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια του—ἀνάχ!

Ἡ κερὰ Λενιώ τὸν κύταξε ἀνήσυχος· σφίχτηκ' ἡ καρδιά της, μὴν τὸν πιάσῃ τὸ ἀμίλητο, καὶ ξεροκατάπινε σὺν τὸν ψάλτη πού 'χασε τὸν ἦχόν του...

—Δὲν εἶνε πολλὰ, νὰ σὲ χάρῳ—ψιθυρίζει, σιμόνοντας γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ τὴν πόρτα—δὲν εἶνε πολλὰ, ἂν δὲν τᾶχῃς ὅλα, δὸς μου τὰ μισὰ τοῦλάχιστο καὶ τᾶλλα...

Δὲν πρόφθαε νὰ τελειώσῃ τὸ λόγο τῆς· πετάχθηκε ὁ Λιᾶς μπροστὰ σ' τὴν πόρτα καὶ μὲ πολὺ λαχτάρα τῆς φώναξε, ἀνοίγοντας τὰ χεῖρά του, σὺν νᾶθελε νὰ τὴ σφιχταγκαλιάσῃ:

—Ἀνάχ! Κερὰ Λενιώ μου χρυσή, κερὰ Λενιώ μου ἀσίκησα, μ' ὅλα σου τὰ οὐδόντα! Γιὰ τ' ἀσημένια σου μαλλιά τὸ νοῦ μου τόνε χάνω!

—Μπα! Χιστὸς τσὲ Παναγιώ! Μπρὲ παχυνίδα θὲς μ' ἐμένανε, γρηὲ γυναικίκα; ντροπὴ σου!

—Κερὰ Λενιώ μου μάθε το! μ' ἀρέδουν ὅλες οἱ γρηῖς, μὰ χάνομαι γιὰ σένα!

—Μπα, κακὸ νὰ σοῦρῃ, τρισακάταρτε! Κρίμα τὴν ὑπόληψιν πού σοῦχα...

—Χάρῳ το γὼ τὸ στόματάκι σου, πού 'νε.. σὺν ξεράμμενο τριαντάφυλλο! Χάρῳ τὰ τὰ ματάκια σου,